

KRZYSZTOF RAFAŁ PROKOP (Kraków)

SAN LEONE – STOLICA TYTULARNA BISKUPA STANISŁAWA DZIWISZA

W dniu 7 lutego 1998 roku Jego Świątobliwość Papież Jan Paweł II wyniósł do godności biskupiej ks. Stanisława Dziwisza, swego sekretarza osobistego i protonotariusza apostolskiego *de numero participantium*, nadając Nominatowi stolicę tytularną San Leone (*S. Leonis*)¹. Tym samym konsekrowany 19 marca 1998 r. w bazylice św. Piotra w Rzymie nowy biskup został czwartym w dotychczasowych dziejach tytulariuszem noszącym to miano, wpisując się zarazem w o wiele liczniejszy szereg hierarchów, którzy w dobie średniowiecza i u progu czasów nowożytnych związani byli swymi losami z kalabryjską diecezją San Leone. Jako biskupstwo rezydencjalne istniało stosunkowo krótko, bo zaledwie trzy stulecia (koniec XIII w. – 1571), gdy z kolei szereg biskupów tytularnych San Leone poczyna się dopiero od roku 1969. Była to zarazem jedna z najmniejszych diecezji włoskich, już u schyłku swej egzystencji traktowana bardziej jako stolica tytularna, aniżeli jako samodzielny Kościół partykularny. Nie zmienia to niemniej faktu, że i jej dzieje stanowią część historii Kościoła powszechnego².

¹ W dotychczasowej literaturze polskojęzycznej problematyka dziejów episkopatu tytularnego i jego stolic pozostaje słabo spenetrowana. Fundamentalnym i modelowym dla tej tematyki opracowaniem wciąż jest licząca sobie bez mała wiek monografia P. Czapliewskiego, *Tytularny episkopat w Polsce średniowiecznej*, Poznań 1915 (w planach reedycja przez TAIWPN 'Universitas', Kraków). Z nowszych przyczynków zob.: K. R. Prokop, *Stolice tytularne biskupów pomocniczych diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej*, „Koszalińsko-Kołobrzesckie Wiadomości Diecezjalne” 21:1993 nr 10–12, s. 72–83; tenże, *Alba Maritima – Biograd na morzu. Stolica tytularna biskupa Ignacego Jeża w latach 1960–1972*, „Przegląd Kalwaryjski” 5:1998 [Prace poświęcone uczczeniu 90. rocznicy życia wieloletniego Profesora WSD w Kalwarii Zebrzydowskiej Ks. Prof. dr. hab. Bolesława Przybyszewskiego], s. 140–176.

² O dziejach diecezji i miasta San Leone zob. m.in.: F. Ughelli, *Italia sacra sive de episcopis Italiae et insularum adiacentium*, t. 9, Venetiis 1721, kol. 512–516; G. Fiore, *Calabria illustrata*, t. 2, Neapolis 1743, s. 283–283; J. Cappelletti, *Le Chiese d'Italia dalla loro origine ai nostri giorni*, t. 21, Venezia 1870, s. 254–256; G. Minasi, *Le Chiese di Calabria dal quinto al duodecimo secolo*, Napoli 1896, s. 261; D. Taccone-Gallucci, *Regesti dei Romani Pontefici alle Chiese di Calabria*, Roma 1902, s. 283; F. Russo, *La metropoli di S. Severina*, Roma 1948, passim.

Dawna stolica biskupstwa San Leone zlokalizowana jest w Kalabrii w południowych Włoszech, w pobliżu Crotone (region historyczno-geograficzny Marchesato w prowincji Catanzaro). W starożytności był to obszar kolonizacji greckiej, podporządkowany przez Rzym ostatecznie w następstwie II wojny punickiej. Stosunkowo wcześniej rozpowszechnione na południu Półwyspu Apenińskiego chrześcijaństwo stopniowo pokryło cały ten obszar zwartą siecią gmin kościelnych, stanowiących zaczątek późniejszych struktur administracji terytorialnej Kościoła, tj. biskupstw, a w następnej kolejności metropolii. Najwcześniej powstały w tym regionie diecezje Croton, Consentia, Scolacium, Tempsa i Thurii (w następnych wiekach także stolice biskupie w Bisignano i Malvito). We wczesnym średniowieczu w tej części Półwyspu Apenińskiego kwitło życie monastyczne podług reguły św. Bazylego, znajdujące protekcję ze strony władających tu ówczesnie Bizantyjczyków. Inwazja z północy germańskich Longobardów, rozpoczęta w roku 568, położyła kres politycznej jedności Kalabrii, która począwszy od wieku VII znajdowała się po części w ręku najeźdźców, po części zaś nadal pod panowaniem bizantyjskim. To ostatnie poczęło się stopniowo kurczyć z kolei pod ciosami atakujących od południa wyznawców Mahometa, którzy po opanowaniu do połowy IX wieku Sycylii (w całości zawojowanej do r. 902), podjęli ekspansję również w głąb Półwyspu Apenińskiego, zagrażając w pewnym momencie samemu Rzymowi (23 VIII 846 spalili oni położone ówczesnie poza murami miasta bazyliki św. Piotra na Watykanie i św. Pawła w Okowach). Wydarzenia te nie sprzyjały rozwojowi życia kościelnego w regionach narażonych na ciągłe najazdy, pociągające za sobą śmierć wiernych i zniszczenie świątyń. Sama Leonia (*Urbs Sancti Leonis*, późniejsze San Leone) doświadczyła w swych dziejach doszczętnego zniszczenia przez Saracenów. Pewną stabilizację w życiu tych ziem przyniosło dopiero powstanie w ciągu XI stulecia państw normańskich na południu półwyspu, a to w związku z sukcesami Normanów w walkach zarówno z muzułmanami, jak i z Bizancjum. W r. 1059 Robert I Guiscard (†1085) uzyskał od papieża Leona IX nadanie sobie podbitych ziem w charakterze lenna Stolicy Apostolskiej wraz z tytułem księcia Apulii i Kalabrii. Jego bratanek Roger II (†1154) zjednoczył w r. 1127 wszystkie państewka normańskie na Półwyspie Apenińskim, włącznie ze zdobytą na Saracenach przez jego ojca Rogera I (†1101) Sycylią, otrzymując w r. 1130 od antypapieża Anakleta II koronę królewską jako król Sycylii, Puglii, Kalabrii i Kapui. Dynastia normańska wygasła w r. 1198 na Wilhelmie III, jakkolwiek panowanie nad omawianymi ziemiami już wcześniej przeszło w ręce cesarskiego rodu Hohenstaufów. Kolejni władcy Niemiec zarządzili tu do początków drugiej połowy XIII stulecia, kiedy to w toku walk politycznych pomiędzy stronnictwami propapieskim (gwelfami) i procesarskim (gibelinami), papież Klemens IV nadał w roku 1266 Królestwo

Sycylii, jako lenno Stolicy Apostolskiej, synowi króla Francji Ludwika VIII i Blanki kastyljskiej – Karolowi I andegaweńskiemu (†1285). Jego praprawnikiem w linii męskiej był władca Węgier i Polski Ludwik I, ojciec św. Jadwigi Królowej. W roku 1282 doszło do wybuchu na Sycylii powstania antyfrancuskiego (tzw. Nieszpory Sycylijskie), którego przywódcy wezwali na pomoc władcę Aragonii Piotra III (†1285). Ów, nie bacząc na ekskomunikę rzuconą przez papieża Marcina IV, włączył się do walk, przyjmawszy zarazem tytuł króla Sycylii. Walkę kontynuowali jego synowie, w szczególności Fryderyk III (†1337), który doprowadził do zawarcia 31 VIII 1302 r. w Caltabellotta korzystnego dla siebie układu pokojowego z Karolem II andegaweńskim (†1309). Zdecydowano wówczas o podziale niegdysiejszego państwa Normanów sycylijskich – zgodnie z naturalnymi granicami ukształtowanymi przez przyrodę. Wyspę Sycylię posiadać miał dożywotnio Aragon wraz z tytułem króla Trinacrii, gdy natomiast obszary położone na Półwyspie Apenińskim (na czele z Kalabrią) pozostały w rękach Andegawena, który też zachował pełną tytulaturę przysługującą dotychczasowym władcom Królestwa Sycylii. Warunki pokoju nie zostały jednak dotrzymane, gdyż po śmierci Fryderyka III władzę objął w r. 1337 jego syn Piotr II (†1342), już uprzednio (1321) desygnowany na następcę, podczas kiedy na mocy układu w Caltabellotta całe Królestwo winno było zostać zjednoczone w rękach Roberta (†1343), syna Karola II andegaweńskiego. Z czasem i Aragonowie, panujący tu do roku 1501, przyjęli tytuł królów Sycylii (od r. 1441 władali oni także Neapolem), co w przyszłości legło u źródeł pojawienia się osobliwie brzmiącej nazwy Królestwa Obojga Sycylii (jako łączącego w sobie zarówno niegdysiejszą część andegaweńską, jak i aragońską). Nie był to bynajmniej koniec wojen o władanie tą wyspą, których opisywanie tutaj niewiele wniosłoby do interesującej nas tematyki. Kalabria doświadczyła w tym okresie panowania zarówno Andegawenów, jak i Aragonów, nie od rzeczy tedy będzie nadmienić, iż córką ostatniej latorośli neapolitańskiej linii dynastii aragońskiej – Izabeli, wydanej za księcia Mediolanu Jana (Gian Galeazzo) Sforzę, była królowa Polski Bona, która w późniejszych latach toczyła długotrwały spór o prawo do posiadania ziem przodków.

Wspominając o małżonce Zygmunta I Starego, dotknęliśmy czasów, które były już schyłkiem istnienia kalabryjskiego biskupstwa San Leone. Trzeba nam zatem cofnąć się raz jeszcze do końca XIII stulecia, by przyrzeć się jego początkom i prześledzić dalsze losy diecezji, ukazane przez pryzmat pontyfikatów kolejnych jej biskupów.

Przez cały okres funkcjonowania jako jednostka administracji terytorialnej Kościoła biskupstwo San Leone (*Leonis, S. Leonis*) stanowiło sufraganię stolicy metropolitalnej S. Severina (starożytna Seberene), powstałej jako diecezja jeszcze w wieku VII (wtenczas pozostawała pod jurysdykcją patriarchy konstantynopolitańskiego), a do

rangi ośrodka prowincji kościelnej podniesionej w XI stuleciu. Do schyłku średniowiecza podporządkowane były jej w charakterze biskupstw sufraganych (w różnych okresach) diecezje Belcastro, Cerenza (Cariati), Isola, Strongoli, Umbriatico i San Leone. Ta ostatnia po raz pierwszy wzmiankowana jest w znanych źródłach w roku 1282 – wymieniona wtenczas w *Rationes Camerae Apostolicae*. Nie znamy jednak ani daty jej erygowania, ani też imion najwcześniejszych pasterzy tego Kościoła patrykularnego, rządzących u schyłku XIII stulecia. Pierwszym, którego imię przechowały źródła, jest Jan (I), wzmiankowany 8 VII 1322 r., a więc niewątpliwie przed tą datą na biskupstwo powołany³. Kolejny – Łukasz, zmarł za pontyfikatu papieża Klemensa V w roku 1349⁴. Po nim w szeregu biskupów San Leone nastąpił Adam z Cimiliario, mnich reguły św. Bazylego (monastery bazylikańskie – o czym wcześniej wspomniano – były liczne w tym regionie) z klasztoru pw. św. Mikołaja we Flagiano w diecezji Nicastro (sufragania Reggio Calabria), prekonizowany przez Klemensa V dnia 12 X 1349 r.⁵ Nie wiemy, jak długo trwały jego rządy, w każdym razie o kolejnym zwierzchniku tej diecezji słyszymy dopiero w ostatnich dziesięcioleciach XIV wieku. Był nim mianowicie Jakub, którego pasterzowanie przypadło na czasy papieża Urbana VI (1378–1389). W bliżej nie znanym momencie został on zmuszony do rezygnacji z biskupstwa San Leone, co być może pozostawało w związku z rozłamem, jaki dokonał się ówczesnie w Kościele Zachodnim. Po latach został on w r. 1400 (7 X) powołany przez papieża Bonifacego IX na tron metropolitalny w S. Severina, tym samym zostając zwierzchnikiem prowincji kościelnej, w skład której wchodziła i odebrana mu niegdyś diecezja San Leone. Na tej godności pozostawał przez lat trzynaście⁶. U samego schyłku XIV stulecia biskupem San Leone był Jan (II), którego śmierć nastąpiła w roku 1391 za pontyfikatu wspomnianego Bonifacego IX⁷. Już 5 VI 1391 r. jego następcą wybrany został augustinianin-eremita Mikołaj z Lorenzo (? syn Wawrzyńca), który zmarł w r. 1402 lub 1404⁸. Kwestia następstwa po nim nie przedstawia się jasno. W r. 1400 Jakub z Villano, dotychczasowy kanonik katedry

³ P. B. G a m s, *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae*, Ratisbonae 1873, s. 922; *Hierarchia catholica medii aevi [...] ab anno 1198 usque ad annum 1431* [dalej cyt.: HC I], ed. C. Eubel, Monasterii 1913², s. 302.

⁴ F. U g h e l l i, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 513 nr 1; P. B. G a m s, *Series episcoporum...*, s. 922; HC I, s. 302.

⁵ F. U g h e l l i, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 513 nr 2; P. B. G a m s, *Series episcoporum...*, s. 922; HC I, s. 302.

⁶ F. U g h e l l i, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 484 nr 24, 513 nr 3; P. B. G a m s, *Series episcoporum...*, s. 922; HC I, s. 303, 329, 449.

⁷ F. U g h e l l i, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 513 nr 4; P. B. G a m s, *Series episcoporum...*, s. 922; HC I, s. 303.

⁸ F. U g h e l l i, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 513 nr 5; P. B. G a m s, *Series episcoporum...*, s. 922; HC I, s. 303.

w Cosenza, otrzymać miał nominację na biskupa Belcastro (również diecezja w metropolii S. Severina), jednakże rządów tam nie objął, gdy natomiast notowany jest jako ordynariusz San Leone. Niektóre opracowania podają z kolei fakt sprawowania przezeń władzy pasterskiej w okresie przed rokiem 1400 w diecezji Martorano (sufragania Cosenzy), kiedy faktycznie rządził tam biskup Mikołaj, podczas gdy Jakub z Villano uzyskał nominację na to biskupstwo od papieża Bonifacego IX dopiero w styczniu 1401 r.⁹ Tenże namiestnik Chrystusowy dokonać miał 19 VIII 1402 r. translacji na godność pasterską w diecezji San Leone dotychczasowego (od r. 1392) ordynariusza Segni – Antoniego (z zakonu dominikanów)¹⁰. Zapewne on właśnie był następcą na tym urzędzie Mikołaja z Lorenzo, jakkolwiek pod rokiem 1400 widnieje w regestach papieża Bonifacego IX informacja o przeniesieniu na biskupstwo San Leone dotychczasowego ordynariusza Paderborn Bertranda z Arvanzano, papieskiego audytora, stale przebywającego w Kurii Rzymskiej. Brak niemniej śladów w materiale archiwalnym poświadczających objęcie przezeń rządów w diecezji San Leone, jakkolwiek faktem pozostaje, iż 5 XI 1400 r. nastąpiła prekonizacja nowego biskupa Paderborn – następcy Bertranda z Arvanzano¹¹. Całe to zamieszanie w chronologii niewątpliwie pozostaje w związku z nasilającą się w tym okresie schizmą w Kościele Zachodnim, która już wkrótce doprowadzić miała do powstania aż trzech obediencji (awiniońskiej, pizańskiej i rzymskiej).

Dnia 10 XII 1404 r. kolejnym pasterzem diecezji San Leone wybrany został Geminian z Sochefanis, współbrat z zakonu augustianów-eremitów, z którego wywodził się już wszak jeden z tamtejszych biskupów – Mikołaj. Początek jego rządów przypadł na pontyfikat Innocentego VIII (papież od 17 X 1404), nie wiemy jednak, jak długo zasiadał na biskupstwie¹². Jego następcą był bliżej nam nie znany Mikołaj (II), pasterzujący już po zażeganiu wielkiej schizmy – zmarły w roku 1439¹³.

Dnia 22 IV 1439 r. biskupem San Leone został Gobert (Gemberto) z Nichesola – pierwszy w szeregu ordynariuszy tej diecezji, z którego życiorysu znamy cokolwiek więcej szczegółów. Pochodził on z rodu rycerskiego i związany był przez większość życia z Weroną. Przy tamtej-

⁹ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 280 nr 18, także kol. 495; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 895; HC I, s. 329.

¹⁰ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 1, Venetiis 1717, kol. 1239 nr 33; t. 9, kol. 513 (po numerze 5); P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 725, 922; HC I, s. 303, 451.

¹¹ P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 300; HC I, s. 303, 385.

¹² F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 513 nr 6; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 922; HC I, s. 303.

¹³ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 513 nr 7; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 922; HC I, s. 303; *Hierarchia catholica medii aevi [...] ab anno 1431 usque ad annum 1503* [dalej cyt.: HC II], ed. C. Eubel, Monasterii 1914², s. 175.

szej katedrze posiadał kanonikat, a następnie został archiprezbiterem. W roku 1438 biskupstwo Werony przypadło weneccjaninowi Franciszkowi Condulmer (ok. 1390–1453), nepotowi papieża Eugeniusza IV (Gabriel Condulmer), przez tegoż kreowanemu od razu na pierwszym konsystorzu (19 IX 1431) kardynałem-prezbiterem tytułu św. Klemensa, a niebawem podniesionemu do godności kardynała-biskupa Porto. W roku 1437 otrzymał on w zarząd diecezję Besançon we Francji, lecz już w rok później przeszedł na biskupstwo Werony. Przebywając ciągle w otoczeniu namiestnika Chrystusowego (piastował urzędy komornika i wicekanclerza Świętego Kościoła Rzymskiego), potrzebował kardynał Condulmer wikariusza generalnego i zarazem sufragana, który zastępowałby go w czynnościach pasterskich i zarządzie powierzoną jego pieczy diecezją werońską. Obie te funkcje powierzył właśnie Gobertowi z Nichesola, wyjednując dlań u Eugeniusza IV biskupstwo San Leone. Doszło więc do zgoła osobliwej sytuacji, gdy przebywający zwykle poza diecezją ordynariusz Werony wyręczał się w czynnościach biskupich z kolei ordynariuszem maleńkiej diecezji San Leone, w związku z czym i ten był wśród swej owczarni rzadkim gościem (o ile w ogóle tam się pojawiał)¹⁴. Tym samym już wówczas, w połowie XV stulecia, biskupstwo San Leone nabrało charakteru stolicy tytularnej. Z tym wiązała się ściśle kwestia opłaty pobieranej przez Kamerę Apostolską od obejmującego urząd biskupa. Każda diecezja była pod tym względem otaksowana stosownie do swej zamożności i dochodów, jakie przynosiła ordynariuszowi. Przykładowo odnośna taksa w przypadku rozległej i bogatej diecezji krakowskiej wynosiła w tym okresie 3000 florenów, biskupstwo wrocławskie oszacowane było na 4000 florenów, a stolica metropolitalna w Gnieźnie odpowiednio na 5000 (arcybiskupstwa Canterbury, York, Kolonia, Moguncja czy Trewir ‘wyceniano’ aż na 10 000!). Już jednak arcybiskup Lwowa płacił w XV stuleciu jedynie 100 florenów (dla porównania biskup Kamienia na Pomorzu Zachodnim 2000!), a ubodzy ordynariusze wileński i miednicki (źmudzki) zaledwie po 33 i pół florena. Tymczasem właśnie za czasów biskupa Goberta z Nichesola diecezja San Leone została w roku 1449 lub 1452 *ad simplicem ecclesiam reducta*, tzn. od jej ordynariusza nie pobierano przy prekonizacji żadnej opłaty. Pod rokiem 1491 odnotowano zresztą z odniesieniem do biskupstwa San Leone wprost: *Haec Ecclesia, quae non valet 15 ducatorum [= florenorum], non est reperta in taxa, est quasi titularis* [podkr. KRP]¹⁵. Zapiska ta pochodzi z czasów, gdy biskupem tamże

¹⁴ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 513 nr 8; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 922; HC II, s. 175; A. Olivieri, *Condulmer Francesco*, [w:] *Dizionario biografico degli Italiani* [dalej cyt.: DBI], t. 27, Roma 1982, s. 762.

¹⁵ HC II, s. 175.

był Jan (IV) – następca zmarłego w roku 1490 Jana (III) Domini-cusa¹⁶. Śmierć tego ostatniego dzieli od nominacji Goberta z Nichesola ponad pół wieku. Albo więc ich pontyfikaty były wyjątkowo długie, albo też diecezja San Leone, jako *quasi titularis*, pozostawała przez jakiś czas nieobsadzona. Jan (IV) otrzymał to biskupstwo 1 VI 1490 r. z nominacji papieża Innocentego VIII, już uprzednio będąc opatem klasztoru pw. św. Bonifacego w Squillario, obecnie zaś zapewne łącząc infułę opacką z mitrą biskupią ubogiej wszak diecezji¹⁷. Jego z kolei następcą został bliżej nie znany Mateusz (? Maciej z Amatis), którego rządy trwały do roku 1518¹⁸. Od XVI stulecia na nowo poczęła być pobierana taksa od obejmujących diecezję San Leone hierarchów, w owej jednak najniższej stawce 33 i pół florena, posiadającej wymiar zgoła symboliczny¹⁹.

Dzień 26 II 1518 r. przyniósł wybór kolejnego w szeregu pasterzy biskupstwa San Leone – Juliana Dati (*Datus, de Datis*), pochodzącego ze szlacheckiej rodziny florenckiej, wyniesionego na tę godność przez papieża Leona X (również florenetyńczyka). Był on krewniakiem Leonarda Dati (1407/1408–1472), niegdyś współpracownika wspomnianego uprzednio kardynała Franciszka Condulmer i przyjaciela papieża Pawła II, który wyniósł go w pierw na biskupstwo Massa Maritima (1467), a następnie zamierzał uczynić kardynałem i arcybiskupem Florencji, co jednakże ostatecznie nie nastąpiło²⁰. Julian Dati przyszedł na świat około roku 1445 we Florencji jako syn Dominika (*di Bardo*) i Cecylii Mazzuoli. Do Rzymu przybył przed rokiem 1485, prawdopodobnie już wówczas obejmując obowiązki penitencjarza przy papieskiej bazylice św. Jana na Lateranie. W tych latach zabłysnął jego talent poetycki, który przyniósł mu sławę i uznanie wśród współczesnych, a pamięć u potomnych. Powstały wtenczas takie dzieła, jak m.in.: *Del diluvio de Roma del MCCCCXCV a di. IIII de Decembre* (opis powodzi, jaka nawiedziła Wieczne Miasto z końcem roku 1495), *La legenda della gloriosa santa Barbara virgine e martyre*, *Storia di santo Iob propheta*, *Tractato di Scipione Africhano*, *Iglistazioni et perdonanze die sono la queresima et l'octava della pasqua di resurrexo in Roma*, *El tractato di santo Ioanni Laterano*, *Lagran magnifi-*

¹⁶ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 513 nr 9; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 922; HC II, s. 175.

¹⁷ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 513–514 nr 10; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 922; *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi* [...]. *Saeculum XVI ab anno 1503* [dalej cyt.: HC III], ed. C. Eubel, Monasterii 1923², s. 223.

¹⁸ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 514 nr 1; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 922; HC III, s. 223.

¹⁹ HC III, s. 223.

²⁰ R. Ristori, *Dati Leonardo*, [w:] DBI, t. 33, Roma 1987, s. 44–52. Także: *Biographie universelle, ancienne et moderne*, t. 10, Paris 1813, s. 564; *Nouvelle biographie générale*, t. 13, Paris 1855, kol. 154.

centia del Prete Ianni, signore dell'India (nawiązanie do popularnej w średniowieczu legendy o chrześcijańskim władcy Wschodu 'księdzu Janie') czy żywot czczony we Florencji rekluzy Joanny z Signa (†1307), której kult zaaprobowany został oficjalnie przez Kościół w roku 1798 (wspomnienie 9 XI). W roku 1503 nowy papież Juliusz II powierzył Julianowi Dati rzymską parafię św. Sylwestra i Doroty na Zatybrzu (*prope Portam Septimianam*). Zarówno za pontyfikatu tego namiestnika Chrystusowego, jak i jego następcy, Leona X, był Dati penitencjarzem przy rzymskich bazylikach św. Jana na Lateranie i św. Piotra na Watykanie, dochodząc do godności dziekana penitencjarzy mniejszych (*poenitentiarii minori* – w odróżnieniu od *Poenitentarius Maior* = Wielki Penitencjarz). Na tym urzędzie zastała go nominacja na biskupstwo San Leone. Wzorem swych bezpośrednich poprzedników (od Goberta z Nichesola poczynając) nie rezydował on w diecezji, lecz pozostał na dotychczasowych funkcjach, przebywając nadal w Wiecznym Mieście, a nadaną sobie godność biskupią traktując jako tytularną. Tam też w Rzymie zmarł 29 XII 1523 r. i pochowany został w świątyni św. Sylwestra i Doroty, której do końca był rektorem. W kościele tym wystawiono mu epitafium (dziś już nie istniejące) następującej treści:

D.O.M.

Juliano Dato

Episcopo S. Leonis

Ac Basilicae Lateranensis et Principis Apostolorum de Urbe Poenitentiaro

Et huius Ecclesiae Pastori

Cuius bonitas et integritas omnibus gratior semper fuit

Qui obiit IV. Kal. Januarii MDXXIV²¹

²¹ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 514 nr 12; V. Forcella, *Inscrizioni delle chiese e d'altri edifici di Roma dal secolo XI fino ai giorni nostri* [...], t. 9, Roma 1870, s. 362 nr 743; P. B. Gambs, *Series episcoporum...*, s. 922; HC III, s. 223; P. Farennga, G. Curcio, *Dati Giuliano*, [w:] DBI, t. 33, s. 31–35 (gdzie w odniesieniu do jego nominacji na biskupstwo San Leone czytamy m.in.: *Nel 1518 [Giuliano Dati] coronava la sua carriera curiale con la nomina da parte di Leone X a vescovo di San Leone in Calabria – diocesi anomala in quanto priva di fedeli, cattedrale e reddito* [podkr. KRP]. Zob. także: *Nouvelle biographie générale*, t. 13, kol. 156; J. G. T. Graesse, *Trésor de livres rares et précieux ou nouveaux dictionnaire bibliographique*, t. 2, Dresde 1861, s. 337–338; *Manuel du libraire et de l'amateur de livres*, t. 2, Paris 1861, kol. 528–530; *Gesamtkatalog der Wiegendrucke*, t. 7, Leipzig 1938, kol. 277–285 nr 7992–8014; *Indice generale degli incunaboli delle biblioteche d'Italia*, t. 2 (*Indici e cataloghi. Nuova serie, I*), Roma 1948, s. 136–137 nr 3311–3318; *Short-title catalogue of book printed in Italy and of Italian books printed in other countries from 1465 to 1600 now in the British Museum*, London 1958, s. 211; S. Franchi, *Drammaturgia Romana. Repertorio bibliografico cronologico dei testi drammatici pubblicati a Roma e nel Lazio. Secolo XVII*, Roma 1988, s. 40; *Index Aureliensis. Catalogus librorum sedecimo saeculo impressorum*, t. 11, Aureliae Aquensis 1996, s. 315–317.

Następcą Juliana Dati w godności biskupa San Leone został już 18 (19) I 1524 r. Franciszek Sferolo (*Spherulus*) z Camerino (uprzednio prezbiter w *Rectonie* [?]). I on zapisał się w pamięci współczesnych jako utalentowany poeta, tworzący – zgodnie z duchem epoki – zarówno dzieła religijne, jak i utwory głęboko osadzone pod względem treści w rzeczywistości doczesnej (np. elegie o miłości małżeńskiej). Zresztą *sacrum* i *profanum* przeplatały się w jego poezji, o czym świadczyć mogą chociażby liczne wątki klasyczne (pogańskie) w hymnie ku czci Matki Bożej:

*O pia Mater ave, totum venerata per Orbem
Omni labe carens, ò pia Mater ave
Salve lux mundi, Genitrix sanctissima salve
O Benedicta Dei sanctaque Mater ave
O vita, o salus, o requies, spes unica mundi
O Regina Poli claraque Stella Maris
O felix Sponsa summo copulata Tonanti
O super angelicos glorificata choros
O Dea Coelicolis, semper memoranda Camoenis
O sexus merito gloria foeminei
Salve iterum atque iterum repetens sanctissima salve
Extremique memor finis adesto mei²²*

Po zaledwie dwóch latach ustąpił Franciszek z biskupstwa San Leone na rzecz krewniaka Anzelma (Anzelmina) Sferolo, franciszkanka, prekonizowanego 19 I 1526 r. Ów piastował tę godność przez pięć lat – do roku 1531, w którym według jednych autorów zmarł, zaś według innych zrezygnował z biskupstwa²³.

Dnia 18 I 1531 r. nominację na biskupa San Leone otrzymał Anastazy (Awancjusz) Cricche, należący do prezbiterium diecezji bolońskiej, kanonik w Forli, z którego to kanonikatu w związku z nominacją biskupią zrezygnował, zatrzymując niemniej prawo do dochodów w wysokości 170 florenów z innego beneficjum, jako że diecezja San Leone była zbyt uboga, by zapewnić swemu tytulariuszowi właściwe jego pozycji utrzymanie²⁴. Najdalej na przełomie roku 1534/1535, a najpewniej jeszcze w 1534, Anastazy zmarł, gdyż już 8 I 1535 r. nominację na jego następcę uzyskał Oktawian Castelli (*de Castello*). Urodzony w roku 1472, pochodził on (podobnie jak poprzednik) z diecezji bolońskiej, a do jego nominacji na biskupa San Leona doszło

²² F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 514–515 nr 13; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 922; HC III, s. 223.

²³ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 515 nr 14; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 922; HC III, s. 223.

²⁴ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 515 nr 15; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 922; HC III, s. 223.

w podobnych okolicznościach, co wiek wcześniej w przypadku Goberta de Nichesola, dzięki mianowicie protekcji kardynała Jana Salviati (1490–1553). Ów ostatni, po matce wnuk księcia Florencji Wawrzyńca Medici (zwanego Wspaniałym), był zarazem siostrzeńcem papieża Leona X (Jan Medici), który już w roku 1517 kreował go kardynałem, a w następnych latach obdarzył szeregiem biskupstw: Fermo (1518), Ferrara (1520), Volterra (1530), Teano (1531), Bitetto (1532) oraz stolicą metropolitalną S. Severina (1531). Salviati, przebywając albo w otoczeniu papieża, albo też pełniąc z jego ramienia liczne misje dyplomatyczne, nie mógł zajmować się zarządem posiadanych w tak znacznej liczbie diecezji, wyręczał się więc w tym względzie wikariuszami generalnymi. Najdłużej dzierżył on biskupstwo w Ferrarze (do r. 1550), tam też powołał z dniem 10 III 1529 r. na swego wikariusza Oktawiana Castellego, doktora obojga praw. Tuż przed rezygnacją z arcybiskupstwa S. Severina, na które 14 VI 1535 r. prekonizowany został nowy metropolita, Jan Salviati wystarał się jeszcze dla swego wikariusza z Ferrary o sufraganalne względem stolicy S. Severina biskupstwo San Leone, na które Oktawian Castelli otrzymał nominację – jak wspomniano – 8 I 1535 r. Pozostał on oczywiście nadal na dotychczasowym urzędzie, a jako że diecezja San Leone nie przynosiła jej pasterzowi dochodu, została mu przyznana dodatkowo pensja w wysokości 150 florenów rocznie. Za ledwie 25 VI 1542 r. biskup Castelli zmarł w Ferrarze, nie przeżywszy swego protektora i zwierzchnika kardynała Salviati (†1553), jakkolwiek ów młodszy był odeń o lat osiemnaście. Pochowany został 1 VII 1543 r. w bazylice św. Petroniusza w Bolonii, gdzie dedykowano jego pamięci marmurowe epitafium następującej treści:

Octaviani Castelli Episcopi

Ferrariae mortui

Hic sepulti mors norma vitae est optima

Felix qui statuit bonum quod unum est

Octaviano Castello Episcopo

Humanique iuris consultissimo

Qui vixit annos LXX

Obiit Ferrariae VII Kal. Julii MDXLII

Inde Bononiam delatus

Ut ipse vivens iusserat

*Hic sepultus est Kal. Julii MDXLIII*²⁶

Dnia 11 XII 1542 r. na biskupstwo San Leone wyniesiony został członek zakonu dominikanów (Jan) Tomasz Cas(s)elli, z pochodzenia

²⁶ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 515 nr 16; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 922; HC III, s. 196, 223.

szlachcic z Russano w Kalabrii, urodzony w roku 1511. Był on profesorem teologii w swoim zakonie, słynął przy tym z pobożnego życia. Po niespełna dwóch latach od prekonizacji został on przeniesiony na stolicę biskupią Bertinoro (27 X 1544), sufraganię Rawenny, a następnie kolejno na biskupstwa Oppido (7 V 1548) i Cava (1 IX 1550). Tym ostatnim (usytuowanym w Królestwie Neapolitańskim) rządził ponad dwa dziesięciolecia. Był jednym z ojców soboru trydenckiego. Zmarł 7 III 1571 r. w Rzymie – zaledwie na kilka miesięcy przed zniesieniem diecezji San Leone (7 XI 1571). Pochowany został 9 III 1571 r. w rzymskim kościele NMP *sopra Minerva* (*S. Maria supra Mineruam*), w bliskości spoczywających tamże relikwii św. Katarzyny ze Sieny, gdzie też wystawiono mu epitafium o następującym brzmieniu:

D.O.M.

Thomae Caselio Russanensi

Patritio Ordinis praedicatori

Divinarum litterarum peritissimo Catholicae doctrinae propugnatori

Episcopo Cavensi

Qui pro S. Republica Christi innumeros labores suscepit

Marius Protonobilissimus Patritius Neapolitanus

Poni curavit

Vixit annos LX

*Obiit nonas Martii*²⁶

Dnia 14 XI 1544 r. prekonizację na biskupstwo San Leone otrzymał od papieża Pawła III rektor kościoła parafialnego pw. św. Bartłomieja w Bisignano – Marek (Maur) Salvidi, z zachowaniem dotychczasowego urzędu. I on zatem nie przeniósł się do powierzonej sobie diecezji, lecz nadal rezydował w Bisignano. Zmarł w roku 1555²⁷. Jego następcą został już trzeci w szeregu biskupów San Leone członek Zakonu Kaznodziejskiego (dominikanin) – Juliusz Pavesi, obrany na tę godność 23 VIII 1555 r. Pochodził z Quinzano w diecezji Brescia i był profesorem teologii w swoim zakonie. Biskupstwo San Leone otrzymał z racji pełnienia funkcji sufragana w archidiecezji neapolitańskiej. Jej pasterzem był od roku 1549 kard. Jan Piotr Carafa, obrany 23 V 1555 r. na Stolicę Piotrową (przyjął wtenczas imię Pawła IV). Nowego pasterza arcybiskupstwo Neapolu otrzymało dopiero 9 IV 1557 r. w osobie papieskiego nepota, kardynała Alfonsa Carafy (1540–1565) – młodzieńca zaledwie 17-letniego. Funkcje biskupie w okresie wakatu, jak i w latach następnych, spełniał zatem w charakterze biskupa po-

²⁶ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 1, kol. 618 nr 11; t. 2, Venetiis 1717, kol. 615 nr 51; t. 9, kol. 420 nr 24, 515 nr 14; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 675, 875, 909, 922; HC III, s. 139, 161, 223, 263.

²⁷ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 515 nr 18; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 922; HC III, s. 223.

mocniczego właśnie Juliusz Pavesi, już 2 X 1555 r. (a więc w niewiele ponad miesiąc od nominacji) przeniesiony z San Leone na biskupstwo Viesti (sufragania Siponto). Z kolei 20 VII 1558 r. otrzymał on prekonizację na arcybiskupa-metropolitę Sorrento, gdzie rządził przez 12 lat (m.in. wznosił tamże pałac arcybiskupi), nadal niemniej zachowując urząd wikariusza generalnego w archidiecezji neapolitańskiej, którą po Alfonsie Carafie otrzymał w r. 1565 kolejny członek tego rodu (z Neapolu zresztą się wywodzącego) – Mariusz Carafa (†1576). Juliusz Pavesi był uczestnikiem soboru trydenckiego. Z ramienia Stolicy Apostolskiej sprawował też przez pewien czas misję nuncjusza papieskiego w Królestwie Neapolu, a następnie w Niderlandach (za pontyfikatu św. Piusa V). Zmarł 11 II 1571. (a więc również w roku zniesienia diecezji San Leone) i 13 II tr. pochowany został w Neapolu w kościele św. Katarzyny (*S. Caterina a Formello*). Jego pamięci poświęcone zostało marmurowe epitafium z napisem:

Iulio Pavesio Brixiano
Ex Ordine Praedicatorum
Sacrae Theologiae Magistri
Vestinorum Episcopo
Surrentinorum Archiepiscopo
Generali Commissario S. Officii Inquisitionis
Et Nuncio Apostolico in hoc Regno
Pii V Flandriae Nuncio
Vitae integritate et omnium virtutum genere ornato
Oeconomis Sacrae Aedis Anunciatae ex testamento haeredes
PP. MDLXXV
*Obiit III Id. Feb. MDLXXI*²⁸

Przedostatnim w szeregu biskupów diecezji San Leone przed jej zniesieniem w roku 1571 był Juliusz Rossi (*de Rubeis*). Przed wyniesieniem na biskupstwo posiadał on godność kanonika w Polignano i jako taki uzyskał prekonizację 23 X 1555 r. Poświadczono jest jego uczestnictwo (od 15 VII do 3 XII 1563) w soborze trydenckim. Po niespełna dziesięciu latach od prekonizacji zmarł w Rzymie w marcu 1564 roku²⁹.

Dwudziestym trzecim (według wyliczenia Piusa Bonifacego Gamsa) spośród znanych nam ze źródeł i zarazem ostatnim biskupem San Leone w czasach, kiedy formalnie diecezja ta posiadała status biskup-

²⁸ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 6, Venetiis 1720, kol. 622 nr 42; t. 7, Venetiis 1721, kol. 868–869 nr 26; t. 9, kol. 516 nr 19; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 922, 926, 941; HC III, s. 223, 306, 332.

²⁹ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 516 nr 20; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 923; HC III, s. 223.

stwa rezydencjalnego, był Portugalczyk Alvaro Magalenes (Magalanes, Magallenus), urodzony w r. 1499/1500, jałmużnik większy cesarzowej hiszpańskiej Marii (1528–1603) – żony cesarza Maksymiliana II, a córki Izabeli (1503–1539) z portugalskiej dynastii Aviz (stąd niewątpliwie znalazł się w jej otoczeniu). Otrzymał on przekonanie od papieża Piusa IV dnia 11 III (15 V) 1565 r.³⁰ Nominacja obcokrajowca, przebywającego zasadniczo z dala od Italii, jednoznacznie wskazuje, iż wtenczas już biskupstwo San Leone traktowano jako stolicę *de facto* tytularną, a jej posiadanie nie pociągało za sobą żadnych zgoła obowiązków związanych z posługą pasterską na obszarze przez nią obejmowanym. Ponieważ jednak był to, jakkolwiek miniaturowy w swych rozmiarach, niemniej rzeczywisty Kościół partykularny, którego wierni również potrzebowali opieki biskupa diecezjalnego, papież św. Pius V, postępując w duchu postanowień soboru trydenckiego, położył kres dotychczasowemu w tym względzie stanowi rzeczy, znosząc w zupełności godność biskupa diecezji San Leone, a jej terytorium wraz z zamieszkującymi go wiernymi i pasterzującymi wśród nich duchownymi włączając do archidiecezji S. Severina i poddając bezpośrednio zwierzchności tamtejszego metropolity (był nim ówczesnie Franciszek Antoni Santorio, brat kardynała Juliana Antoniego Santorio). Jemu również przyznane zostały wszelkie ewentualne dochody, należne dotychczas ordynariuszowi San Leone z diecezji. Decyzja namiestnika Chrystusowego wpisana została do akt konsystorskich pod datą 7 XI 1571 r. Warto przytoczyć tu odnośną zapiskę:

Sanctis Dominus Noster [Pius PP. V] die Mercurii 7. Novembris MDLXXI, referente Reverendissimo Maffeo, Cathedralem Ecclesiam S. Leonis, quae est solo aequata et nunc Pastor caret in Regno Neapolitano, una cum dignitate episcopali et aliis episcopalibus insignibus perpetuo suppressit et extinxit illamque Metropolitanam Ecclesiam S. Severinae cum omnimodo illius iurisdictione subiecit nec non dictae Ecclesiae S. Leonis illiusque mensae episcopalis fructus predictae mensae archiepiscopali annexuit et incorporavit, ita quod liceat nunc et pro tempore existenti archiepiscopo S. Severinae illarum possessionem vel quasi propria auctoritate apprehendere fructusque mensae episcopalis utilitatem et usum convertere. Voluit tamen Sanctitatis Suae in loco ubi Ecclesia S. Leonis praedicta existebat, Sanctissimae Crucis signum ac in Metropolitana Ecclesia huiusmodi unum altare seu capellam sub eadem invocatione S. Leonis in pristina dignitatis memoriam erigi³¹.

Czytamy zatem, iż w tym czasie nie było już w San Leone świątyni katedralnej, skoro papież nakazywał w miejscu, gdzie niegdyś ona stała, ustawić krzyż, a ponadto w kościele archikatedralnym w S. Severina erygować ołtarz lub kaplicę pod wezwaniem św. Leona, dla uczczenia tytułu patronalnego inkorporowanego w obręb archidie-

³⁰ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 516 nr 21; P. B. Gams, *Series episcoporum...*, s. 923; HC III, s. 223.

³¹ F. Ughelli, *Italia sacra...*, t. 9, kol. 513.

cezji biskupstwa³². Tym samym rok 1571, w którym zmarło dwóch niegdysiejszych biskupów San Leone (T. Caselli, J. Pavesi), przyniósł kres istnieniu samej diecezji, włączonej *integraliter et totaliter* do arcybiskupstwa S. Severina. Na jej przywrócenie w charakterze stolicy tytularnej trzeba było czekać bez mała cztery wieki.

* * *

Instytucja biskupów tytularnych przeszła na przestrzeni stuleci złożoną ewolucję. W średniowieczu tytulariuszy jako takich zasadniczo nie było. Wszyscy biskupi *in partibus infidelium* (*suas dioeceses habentes*) traktowani byli na równi z ordynariuszami, gdyż niemożność sprawowania przez nich funkcji pasterskich w powierzonych im Kościołach partykularnych postrzegano jako przejściową, uznając, iż albo oni sami, albo też kolejni ich następcy w pewnym momencie władni będą objąć rządy na owych utraconych chwilowo dla chrześcijaństwa ziemiach. Utrwalenie się niemniej rządów wyznawców islamu na obszarach stanowiących w starożytności żywotne części Kościoła powszechnego i stopniowy zanik tamże wspólnot ludu wierzącego, każały poddać to przekonanie weryfikacji i realnie spojrzeć na istniejącą aktualnie sytuację. W ciągu wieków średnich, jak i w dobie nowożytnej, do liczby owych ‘wygasłych’ diecezji doszły jeszcze biskupstwa, które jako zbyt drobne i z tego względu nie zdolne pod względem materialnym do samodzielnego funkcjonowania, a z administracyjnego i duszpasterskiego punktu widzenia wręcz zbędne, wchłonięte zostały przez inne Kościoły lokalne (*casus* San Leone) albo też ich istnienie utraciło rację bytu na obszarach opanowanych – poczynając od XVI stulecia – całkowicie przez reformację (bynajmniej wszak nie utraconych dla chrześcijaństwa). Z czasem wszystkie je poczęto w kręgach kurii rzymskiej traktować podobnie, nadając jako godności tytularne biskupom nierezydencjalnym, wspomagającym ordynariuszy w rządach rozleglejszymi lub ludniejszymi diecezjami. Czasami przyczyny powoływania biskupów pomocniczych miały o wiele bardziej prozaiczny charakter (np. zaangażowanie ordynariusza w sprawy publiczne państwa, uniemożliwiający mu sumienne wypełnianie powinności pasterskich, czy też kumulacja przez danego hierarchę szeregu stolic biskupich). Za pontyfikatu Leona XIII dokonano zmiany dotychczasowego oficjalnego określenia *episcopi in partibus infidelium* na *episcopi titulares*. Wraz z tworzeniem w coraz to nowych regionach świata struktur administracji terytorialnej Kościoła, tudzież ich rozbudowy w krajach o wielowiekowych tradycjach chrześcijańskich, rosło zapo-

³² HC III, s. 223 (przyp. 10), gdzie błędnie stwierdza się, jakoby papież polecił *ecclesiam cathedralem in capellam sub invocatione S. Leonis redigit*.

trzebowanie na liczniejszy również episkopat tytularny, a w ślad za tym na kartach „*Annuario Pontificio*” pojawiały się z roku na rok nazwy coraz to nowych, wydobywanych z zapomnienia biskupstw, które funkcjonowały w różnych okresach historii. San Leone w oficjalnym wykazie stolic tytularnych pojawiło się stosunkowo późno, bo dopiero w roku 1969³³. W tym samym też roku, 21 IV 1969, nadane zostało ono otwierającemu szereg XX-wiecznych tytulariuszy San Leone Eugeniuszowi (Eugène) Lecrosnierowi z Francji. Urodzony 20 IV 1923 r. w Maupertuis w diecezji Coutance (płn. Francja), święcenia kapłańskie otrzymał jako członek tamtejszego prezbiterium 20 XII 1947 r. W chwili swego wyniesienia do godności biskupiej pełnił urząd wikariusza generalnego w rodzinnej diecezji Coutance (sufragania Rouen) przy ordynariuszu Józefie (Joseph) Wicquarcie. Sakrę przyjął 21 VI 1969 r. Jako tytulariusz San Leon był Lecrosnier biskupem pomocniczym w archidiecezji Chambéry, wspomagając tam w posłudze pasterskiej przez lat dziesięć metropolitę Andrzeja (André) Bontempsa. Dnia 3 XI 1979 r. przeniesiony został na urząd ordynariusza nowo erygowanej tego właśnie dnia diecezji Belfort-Montbéliard (sufragania Besançon)³⁴.

Dnia 25 VIII 1980 r. prekonizację na biskupa tytularnego San Leone i pomocniczego w archidiecezji poznańskiej otrzymał ówczesny rektor Arcybiskupiego Wyższego Seminarium Duchownego w Poznaniu ks. Stanisław Napierała. Urodził się 2 XII 1936 r. w Kalwach, zaś na kapłana wyświęcony został 27 V 1961 r. w poznańskiej archikatedrze śś. Piotra i Pawła. Tam też w bez mała dwadzieścia lat później, 5 X 1980 r., otrzymał sakrę biskupią, podejmując posługę pasterską u boku miejscowego metropolity arcybiskupa Jerzego Stroby, jako *episcopus auxiliaris* (przez 12 lat). Wraz z reorganizacją struktur administracji terytorialnej Kościoła katolickiego w Polsce w roku 1992, biskup Stanisław Napierała przeniesiony został 25 III 1992 r. na urząd ordynariusza nowo erygowanej diecezji kaliskiej (sufragania Poznań)³⁵.

Jako trzeci z kolei hierarcha godność tytulariusza San Leone uzyskał 29 IV 1992 r. Jakub Maurycy (Jacques Maurice) Faivre z kleru archidiecezji lyońskiej (Francja). Urodzony 11 VIII 1934 r. w samym

³³ *Annuario Pontificio* [dalej cyt.: AP] 1969, Città del Vaticano 1969, s. 691.

³⁴ AP 1969, s. 133; AP 1970, Città del Vaticano 1970, s. 697; AP 1979, Città del Vaticano 1979, s. 794; AP 1980, Città del Vaticano 1980, s. 75; AP 1999, Città del Vaticano 1999, s. 91. Także: „*Acta Apostolicae Sedis*” [dalej cyt.: AAS] 61:1969 nr 7, s. 422; AAS 71:1979 nr 15, s. 1493.

³⁵ Zob.: K. R. P r o k o p, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej. Leksykon biograficzny*, Kraków 1998, s. 100–101; *Biskupi polscy w XX roku pontyfikatu papieża Jana Pawła II*, Marki 1998, s. 95–96. Także: AAS 72:1980 nr 7, s. 1057–1058; AP 1981, Città del Vaticano 1981, s. 807, AAS 84:1992 nr 5, s. 410; AP 1993, Città del Vaticano 1993, s. 319; AP 1999, s. 331.

Lyonie, tamże przyjął 29 VI 1960 r. święcenia prezbiteratu. W rodzinnej diecezji pracował przez następne lata, dochodząc do funkcji wikariusza generalnego przy metropolie – kardynale Albercie Decourtreyu, i otrzymując godność prałata papieskiego. Prekonizowany biskupem tytularnym San Leone i pomocniczym w Lyonie, sakrę otrzymał 14 VI 1992 r. Po śmierci kardynała Decourtreya (†16 IX 1994) papież Jan Paweł II przesłał na jego własnie ręce telegram kondolencyjny. W kolejnych latach biskup Faivre wspomagał w posłudze pasterskiej nowego arcybiskupa Lyonu Maurycego (Maurice) Delorme'a. Dnia 29 VII 1997 r. przeniesiony został na urząd ordynariusza diecezji Le Mans w północno-zachodniej Francji³⁶.

Dnia 7 II 1998 r. nastąpiła prekonizacja czwartego już z kolei w gronie tytulariuszy San Leone – ks. infułata Stanisława Dziwisza (*27 IV 1939), sekretarza osobistego Jego Świątobliwości, odtąd zarazem II Prefekta (*prefetto aggiunto*) Domu Papieskiego. Od chwili zatem przywrócenia biskupstwa San Leone w charakterze stolicy tytularnej, została ona nadana jak dotychczas dwóm Francuzom i tyluż Polakom.

* * *

ANEKS

BISKUPI SAN LEONE

(1322)	Jan (I)
?–1349	Łukasz (†1349)
1349–?	Adam z Cimiliario OBas
l. 80. XIV w.	Jakub (†1413)
?–1391	Jan (II) (†1391)
1391–1402/1404	Mikołaj (I) ? z Lorenzo OESA (†1402/1404)
1400	<i>Jakub z Villano</i>
1400	<i>Bertrand z Arvanzano</i>
1402 (?)	Antoni OP
1404–?	Geminian z Sochefanis OESA
?–1439	Mikołaj (II) (†1439)
1439–?	Gobert (Gembert) z Nichesola

³⁶ AAS 84:1992 nr 6, s. 546; AP 1993, s. 948; „L'Osservatore Romano” (edycja polska) 13:1992 nr 6, s. 63; 15:1994 nr 11, s. 63; 18:1997 nr 10, s. 60; AAS 89:1997 nr 8, s. 597; AP 1999, s. 383.

?–1490	Jan (III) Dominicus (†1490)
1490–?	Jan (IV)
?–1518	Mateusz (? Maciej z Amatis)
1518–1523	Julian Dati (ok. 1445–1523)
1524–1526	Franciszek Sferolo
1526–1532	Anzelm (Anzelmin) Sferolo OFM
1532–1534/1535	Anastazy (Awancjusz) Cricche
1535–1542	Oktawian Castelli (1472–1542)
1542–1544	(Jan) Tomasz Caselli OP (1511–1571)
1544–1555	Marek (Maur) Salvidi (†1555)
1555	Juliusz Pavesi OP (†1571)
1555–1564	Juliusz Rossi (†1564)
1565–1571	Alvaro Magalenes

* * *

1969–1979	Eugeniusz Lecrosnier (*1923)
1980–1992	Stanisław Napierała (*1936)
1992–1997	Jakub Maurycy Faivre (*1934)
od 1998	Stanisław Dziwisz (*1939)

SAN LEONE – SEDE TITOLARE DEL VESCOVO STANISLAO DZIWISZ

Riassunto

Il vescovado di San Leone in Calabria sorse alla fine del XIII secolo come suffraganeo della sede metropolitana di S. Severina, condividendo per tre secoli le vicende di questa provincia ecclesiastica. Del periodo 1322–1571 conosciamo (talvolta solo i nomi) in totale i 23 (25) vescovi di San Leone, tra essi spiccavano in modo particolare: Giuliano Dati (1518–1523), stimato poeta nonché il decano dei penitenzieri della basilica papale di S. Giovanni in Laterano, Francesco Sferolo (1524–1526), anche poeta del rinascimento, Giulio Pavesi (1555), successivamente vescovo di Viesti, arcivescovo di Sorrento e nunzio apostolico nel Regno di Napoli e in seguito nei Paesi Bassi, e l'ultimo in questa serie Alvaro Magalenes (1565–1571), elemosiniere della imperatrice Maria spagnola, moglie di Massimiliano II Habsburgo.

La diocesi di San Leone, che almeno dalla metà del XV secolo aveva carattere della sede quasi titolare, fu soppressa il 7 XI 1571 con la decisione di san Pio V, e il suo territorio inserito nella archidiocesi di S. Severina.

San Leone come vescovado titolare è datato ufficialmente dal 1969. Da allora sono quattro i gerarchi che portavano questo titolo: negli anni 1969–1979 Eugène Lecrosnier di Chambéry (Francia), 1980–1992 Stanisław Napierała di Poznań (Polonia), 1992–1997 Jacques Maurice Faivre di Lyon (Francia) e da 1998 Stanisław (Stanislao) Dziwisz – segretario personale del Santo Padre Giovanni Paolo II e prefetto aggiunto della Casa Pontificia.